

KOVÁCS ISTVÁN

Brit–francia háború a II. világháborún belül

Christopher Nolan 2017-ben Magyarországon is bemutatott *Dunkirk* című amerikai–brit–francia–holland filmjét nyolc Oscar-díjra jelölték. Ha „politikailag helyes beszéd”-ért is Oscar-díj járna, azt biztosan megkapta volna. A filmben ugyanis a dunquerque-i tengerparton evakuálásukra váró brit, francia, holland, lengyel katonákat nem a németek támadják, hanem az „ellenség”, a behajózásra sorakozó katonákat felségjel nélküli gépek bombázzák, s a Spitfire-ek bátor pilótái sem horogkeresztes vadászrepülőkkel szállnak szembe, hanem csak úgy... olyanokkal... jeltelenekkel. A film vége felé akad egy villanásnyi képsor, amikor jó szemű nézőnek – a sisakforma alapján – sejtése lehet arról, hogy a közeledő ellenséges árnyképek voltaképpen Wehrmacht-katonák lehetnek.

Nolan, ha következetes, a politikai korrektség jegyében – ugyancsak *Dunquerque* címen – másik filmet is forgathatna arról a tragikus eseményről, amely az általa megélelt történet után egy hónappal játszódott le az algériai kikötővárosban, Mers-el-Kébirben.

Az előzményeket a *Dunkirk*nél részletesebben kifejtve megtudható, hogy miután a nyugati fronton több mint nyolc hónapja tartó *ülőháborút* (Sitzkrieg) Hitler 1940. május 10-én *villámháborúvá* (Blitzkrieg) változtatta, Luxemburg, Hollandia és Belgium lerohanása után az Észak-Franciaországba hatoló német páncélos ékek arra kényszerítették az angol expedíciós hadsereget, hogy a megmenekülésének esélyével kecsgettető Dunquerque felé vonuljon vissza. A 2. német páncélos hadosztály május 19-én Abbeville térségében kijutott a La Manche csatornához, s attól lehetett tartani, hogy az angol hadsereg és a vele tartó francia, holland, lengyel csapatok, csapattörédek nekiszorulnak a tengernek. Május 21-én az 50. angol hadosztály 50 tankja 70 francia harckocsi támogatásával Arras térségéből támadást intézett Erwin Rommel 180 tankkal rendelkező 7. páncélos hadosztálya ellen, hogy folyosót nyisson a délre harcoló franciák felé, de nagy veszteséggel kénytelen volt visszavonulni.

Ezt követően valóban az számított a szövetségesek legnagyobb haditeljesítményének, hogy a briteknek május 26. és június 3. között sikerült Dunquerque homokfövenyről 338.000 embert – köztük 125.000 francia és 25.000 lengyel katonát – átszállítaniuk Angliába. Hogy e – a háború későbbi alakulására is kiható – sikert Hitler hibás politikai kalkulációja segítette-e elő vagy inkább az, hogy az angol expedíciós hadsereg megsemmisítését valóban a Luftwafféra bízta, ma már lényegtelen.

A „vert hadak” eredményes kimenekítését követően Franciaország magára maradt, s joggal tarthatta úgy, hogy Nagy-Britannia cserben hagyta szövetségését. London talán éppen ennek valóságtartalma miatt nem tiltakozott az ellen, hogy Franciaország

– az 1940 márciusában kötött megállapodás dacára – külön fegyverszünetet kössön a németekkel. A francia politikusokon egyre inkább elhatalmasodott a kapituláció gondolata mint megoldás, amellyel meg lehet akadályozni a teljes összeomlást. Ennek sajátos módon éppen a főparancsnok, Maxime Weygand lett a szószólója, aki szerint jobb, ha akkor írják alá a fegyverszüneti egyezményt, amikor a hadsereg még nem bomlott fel. Paul Reynaud miniszterelnök sem volt ellene a megadásnak, de csak azzal a kikötéssel, hogy az államnak jogában álljon a harcot folytatni Franciaország határain kívül... Márpedig a harc folytatására tág teret és lehetőséget adott a hatalmas francia gyarmatbirodalom, beleértve a mandátumi területeket is.

Az egykor szocialista Pierre Laval, aki a harmincas években két ízben is betöltötte a miniszterelnöki posztot, s egy időben németellenességével tűnt ki, Reynaud kormányának tagjaként egyenesen azt javasolt; Franciaország váltson frontot és Hitler Németországával közösen forduljon szembe Nagy-Britanniával, hogy így őrizhesse meg függetlenségét és gyarmatait. Tervét számos szenátor és országgyűlési képviselő támogatta.

A Párizsból Bordeaux-ba menekült kormány kereskedelmi hajózási és haditengerészeti minisztere, Jean François Darlan admirális egyértelművé tette, hogy a francia hajóhadat nem adják át sem a németeknek, sem az olaszoknak, de nem kerülhet Nagy-Britanniába se, s mindaddig, amíg a harcok folynak, francia felségvizeken kell tartózkodnia.

Három nappal azután, hogy Dunquarque-nél az evakuáció befejeződött, Reynaud honvédelmi államtitkárrá nevezte ki Charles de Gaulle-t, a „hatnapos” tábornokot, akinek feladata a Nagy-Britanniával való kapcsolattartás volt. E tisztében rövid idő alatt, mind Franciaországban, mind Angliában, többször is találkozott Winston Churchill-lel. Miután Reynaud június 16-án lemondott miniszterelnöki posztjáról, De Gaulle másnap több bajtársával együtt Angliába repült, s augusztus 18-án nemzetét rádiószózatban szólította fel a harc folytatására. Némi bizonytalankodás után a britek tíz nap múlva a Szabad Francia Erők vezetőjének ismerték el a harcra kész francia tábornokot.

A németek által megfogalmazott fegyverszüneti egyezményt végül a május 18-án miniszterelnök-helyettesé, majd június 16-án miniszterelnökké kinevezett nyolcvannégy éves Henri Philippe Pétain marsall írta alá június 22-én. A verduni hőst persze a franciaországi hadjárat első szakaszában azért nevezte ki helyettesévé Paul Reynaud, hogy megnyugtassa a hadsereg sorozatos kudarcra miatt háborgó társadalmat.

Hitlernek nem állt szándékában elfoglalni egész Franciaországot. Csak a sűrűn iparosított és kőszénbányákban gazdag Észak-Franciaországot akarta megszállni és Elzász-Lotaringiát birtokba venni. Június 21-én, aznap, amikor Mussolini olasz csapatai támadást intéztek Dél-Franciaország ellen, Hitler 24 pontból álló fegyverszüneti egyezményt tett a compiegne-i történelmi vasúti kocsiba rendelt francia delegáció elé. Ellenvetésnek nem adott helyet. A 8. pont kimondta, hogy a fegyverzetétől leszerelt francia flottát német és olasz felügyelet alá helyezik – kivéve azokat

az egységeket, amelyek a francia gyarmatbirodalom védelmét szolgálják. A többieket vissza kell rendelni Franciaországba. Ünnepléses kinyilatkoztatás is történt arra vonatkozóan, hogy a francia kikötőkben német felügyelet alatt álló hadihajókat a német fél nem használja fel saját céljaira a háború során, s a békekötés után se tart rájuk igényt.

A francia hajóhad volt a világ negyedik legerősebb flottája. A német *Kriegsmarine* a korábbi tervek szerint 1944-re érte volna utol ütőképességben a francia flottát, amelyet, ha 1940-ben betagol a saját kötelékébe, be tudta volna hozni fél évtizedes lemaradását. Csak éppen nem lett volna hozzá elég hajtóanyag és megfelelően kiképzett ember. A légiflotta üzemanyag tekintetében is elsőbbséget élvezett a tengeri flottával szemben.

A fegyverszüneti egyezmény 10. pontja bizonyult következményeiben a legsúlyosabbnak. Ez kimondta, hogy a francia kormány sem anyagi javakat, sem „élőerőt” nem bocsájthat Nagy-Britannia rendelkezésére. Mindazon személyeket ugyanis, akik azzal a céllal hagyják el Franciaországot és kelnek át Angliába vagy bármely más országba, hogy Németország ellen harcoljanak, *franc-tireur*-nek, orvlövésznek, partizánnak tekintik, akire nem vonatkozatható a genfi hadifogoly-egyezmény. Ugyanez érvényes a francia gyarmatbirodalom bármely területén állomásozó csapatok katonáira is, amennyiben németellenes akcióban vesznek részt. Ennek lett többek között az a következménye, hogy a harc folytatását hirdető Charles de Gaulle tábornokot Pétain kormánya árulónak nyilvánította és távollétében halálra ítélte.

A fegyverszüneti egyezmény a fürdővároskát, Vichyt jelölte ki az új megcsonkított, de meg nem szállt francia állam, a *szabad zóna* fővárosává, ahová Pétain kormányának át kellett költöznie. A németek ugyan kilátásba helyezték, hogy a békeszerződés után Franciaország székhelye ismét Párizs lehet, de ezt nem gondolták komolyan. Azt viszont engedélyezték, hogy a Vichy-Franciaország 100.000 fős hadsereget tarthasson fenn. Ez sajátos bosszúja volt Hitlernek azért, mert a versailles-i békeszerződés is ugyanakkora haderőt hagyott meg Németországnak.

A Vichy-Franciaország kormánya mindenben kiszolgálta Hitlert, akivel 1940 októberében Pétain személyesen is találkozott, s noha krisztusi korrallal volt idősebb nála, megalázkodva igyekezett a Führer kedvében járni. Berlin azonban nem partnerének, hanem alávetett kiszolgálójának tekintette Vichyt. Nem véletlen, hogy a britek a Vichy-Franciaországot a németek bábáinak tartották, nem pedig semleges országnak, mint amilyennek Pétain és kormánya a „Család, munka, haza” hármas jelszóval koronázott patriarchális „szabad zónát” láttatni szerette volna. Az Egyesült Államok viszont az észak-afrikai partraszállásig harmonikus kapcsolatot tartott fenn az általa diplomáciailag is elismert Vichy-kormánnyal, úgy véelve, hogy az, ha megfelelő alkalom kínálkozik, elpártol Hitlertől. (Sajátos, hogy Emmanuel Macron francia köztársasági elnök felvetette Pétain „rehabilitációját”, akit a háború után csak azért nem végeztek ki, mert De Gaulle közbenjárására halálos ítéletét életfogytiglani börtönre változtatták. Megítélése körül azóta is folyik a vita. Tény, hogy Pétain népszerű

volt és közszeretetnek örvendett a háborús Franciaországban, míg ez nem mondható el Macronról a békés Franciaországban.)

A fegyverszüneti egyezmény, a *L'Armistice* értelmében a brit kikötőkben menedékre lelt 350 francia kereskedelmi és hadihajónak – és a rajtuk szolgáló 4000, illetve 12.000 embernek – vissza kellett volna térniük Franciaországba. Darlan arra adott parancsot, hogy e hajók a közép-afrikai Dakarba menjenek. A britek június 30-án arról szereztek tudomást, hogy az olaszok jóváhagyásával a francia flotta egységei Tulonban és Észak-Afrika kikötőiben állomásozhatnak felére csökkentett legénységgel. Ennek tudatában utasította arra a Vichy-kormány a Portsmouthban tartózkodó Jean-Ernest Odend'hal altengernagyot: járjon közbe a brit kormánynál, hogy a hadihajók és kereskedelmi hajók akadálytalanul visszatérhessenek Franciaországba. A brit admirális a kezdeti bizonytalankodás után megtiltotta, s szükség esetén fegyverrel akadályozta meg, hogy a francia hajók elhagyják az angol kikötőket. (Csak néhányuknak sikerült kijátszaniuk a brit vesztegzárat.) Ezzel egyidejűleg 8000 francia tengerészt internáltak azzal az ígérettel, hogy majd Casablancába szállítják őket. A britekben csalódott franciák többsége megtagadta, hogy az angolok sorait erősítse: kilencven százalékuk vissza akart térni az otthonába. E passzivitás nem kis gondot okozott De Gaulle tábornoknak, akinek minden emberre szüksége lett volna, hogy a Szabad Francia Erőket gyarapítsa.

A brit admirális legfőbb törekvése az észak-afrikai – algériai, tunéziai, egyiptomi – kikötőkben tartózkodó francia hadihajók semlegesítése volt, nehogy a németek használhassák őket. Meggondolandó persze az is, hogy a gyarmatokat tekintve Nagy-Britanniának egyetlen riválisa volt a világon: Franciaország, amelynek kolóniái védtelenek maradnak, ha hajóit elveszíti. Hitler tudta, ahhoz nincs ereje, hogy Franciaországot gyarmataitól megfossza, s az ő érdekét is szolgálja, ha azok francia fennhatóság alatt maradnak, s nem kerülnek az angolok birtokába. Más-más módon ugyan, de mind Pétaint, mind De Gaulle-t önbizalommal töltötte el, hogy az Európában vereséget szenvedett, felosztott Franciaország – gyarmatai révén „emberanyag” és nyersanyag tekintetében – szinte kimeríthetetlen tartalékokkal rendelkezik. A Szabad Francia Erők előbb a gyarmati területeket akarták a maguk oldalára állítani, s egyre növekvő Piemontként működtetni.

A francia gyarmatbirodalom megvédésének záloga hajóhadának megtartása volt. Ez Alexandriában nem sikerült, de Egyiptom nem tartozott a gyarmatai közé. Itt kikötött hajóit, ha nem is minden nehézség nélkül, az angolok gyorsan harcképtelenné tudták tenni. Részben azért, mert mielőtt Olaszország hadba lépett volna, a földközi-tengeri brit flotta a veszélyeztetett máltai támaszpontokról hajóinak többségével Alexandria térségébe húzódott, s így a franciákkal szemben nyomasztó túlerővel rendelkezett. Sir Andrew Cunningham admirális, a földközi-tengeri flotta parancsnoka egyetlen ágyúlövés nélkül pacifikálni tudta a francia hadihajókat, amelyek tartályából kiszivattyúztatta az üzemanyagot, ágyúit hatástalaníttatta, s a legénység hetven százalékának lehetővé tette, hogy hazatérjen Franciaországba.

A franciák Marokkótól Líbiáig húzódó észak-afrikai gyarmatbirodalmának legjelentősebb hadikikötője az algériai Mers-el Kébir és a tőszomszédságában fekvő Orán volt. Franciaország összeomlásakor két kiöregedett csatahajó, két korszerű óriáscirkáló – a *Dunquerque* és a *Strasbourg* –, hat nagyobb és két kisebb torpedóromboló, valamint négy tengeralattjáró tartózkodott a kikötőkben. Többségük addig a Franciaország és Algéria között ingázó konvojokat kísérte.

Az olasz hadüzenet után a britek 1940. június 20-án „*Force H*” néven felállították a Nyugat-földközi-tengeri Flottát, amelynek parancsnokává a reaktivált tengernagyot, Sir James Somerville-t nevezték ki, aki részt vett a dunquerque-i evakuálásban. Július 3-án azt az utasítást kapta, hogy foglaljon állást Mers-el-Kébir közelében, s tárgyaljon Marcel Gensoul tengernaggyal a parancsnoksága alá tartozó francia flotta pacifikálásának módjairól.

Miután a francia admirális nem fogadta összekötő tisztjét, az angol parancsnok írásban küldte el javaslatát, amelynek első pontjában felajánlotta, hogy Gensoul csatlakozzék a brit flottához, még ha ezt a Vichy-kormány árulásnak is tartja. A második pont ajánlata szerint – felére csökkentett személyzettel Gibraltárba hajózhat, ahonnan a legénység hazatérhet. A harmadik felkínált lehetőség: felére csökkentett legénységgel távozzék Francia Nyugat-Indiába, ahol hajóit leszerelik. A negyedik ultimátum-tömörségű pont: hat órán belül süllyessze el a kikötőben tartózkodó hajókat.

Gensoul tengernagy ez utóbbi pontot továbbította a francia admirálisnak, miszerint hat órát kapott arra, hogy elsüllyessze saját hajóit, egyébként a brit flotta támadásával kell számolnia. A válaszul kapott utasítás: álljon ellen! Ezzel párhuzamosan a Földközi-tenger déli partvonalon fekvő támaszpontjainak összes francia hajóját Oránba irányították és Gensoul parancsnoksága alá rendelték.

A britek a rádión leadott nyílt parancsból erről azonnal tudomást szereztek, ezért június 3-án este háromnegyed-hatkor a Nyugat-földközi-tengeri Flotta tüzet nyitott a Mers-el-Kébir és Orán kikötőiben tartózkodó francia hajókra, s a hegyfokon álló francia laktanyára. A *Provence* nevű csatahajó folyamatosan viszonzta a tüzet, de egy gellert kapott lövedék szétrombolta az elektromos berendezését és a hajó irányíthatatlanná vált. Az elavultnak számító *Bretagne* nevű csatahajónak a kazánja kapott telitalálatot, s az általa kiváltott robbanássorozat levegőbe röpítette a hajót, amelynek 1157 emberéből 145-en maradtak életben. A kikötőket csak néhány francia hajónak sikerült épségben elhagynia, a többi részben használhatatlan roncs lett, megfeneklett, elsüllyedt. A 26.500 tonna vízkiszorítású óriáscirkálót, a *Dunquerque*-öt az első sortűzek egyikének három lövedéke találta el. Három nappal később repülőről ledobott torpedóbomba végzett benne hatalmas pusztításokat. E rombolás az adott helyzetben már feleslegesnek tetszett, s csak az áldozatok számát növelte. A *Dunquerque* tisztjei az angoloktól az előző hetekben, hónapokban kapott kitüntetéseiket a következő levél kíséretében küldték el Somerville tengernagynak: „A *Dunquerque* parancsnoka és tisztjei értesítik Önt, hogy zászlójuk becsületéért 1940. július 3-án és 6-án e hajó kilenc tisztje és kétszáz tengerésze áldozta életét. Ezzel együtt visszaküldik Önnek

azokat az emléktárgyakat, amelyeket a *Royal Navy* bajtársaitól kaptak, akikben száz százalékig megbíztak. Ezúton közlik, hogy mélységes keserűség és undor tölti el szívüket amiatt, hogy e bajtársak az öldöklés letörölhetetlen szégyenfoltjával szennyezték be Szent György zászlaját.”

A Vichy-kormány azonnal megszakította diplomáciai kapcsolatait Nagy-Britanniával. Ez nem okozhatott különösebb szívfájdalmat a magára hagyottan küzdő ország vezetőjének, Churchillnek.

A britek figyelme ezt követően Szenegál fővárosa és legnagyobb kikötője, Dakar felé fordult. Szenegál 1895-től betagolódott Francia Nyugat-Afrikába. A Franciaországon és a Földközi-tengeren túl működő francia flotta legütöképesebb része Dakarban állomásozott. Az európai hadszíntértől távol a brit és a francia hadihajók között semmiféle együttműködésre nem került sor 1940 májusában-júniusában. Pedig London nyitott volt rá, mivel Dakar a Gibraltárt Cap Townnal összekötő tengeri útvonal felezőpontján feküdt, ahonnan ellenőrizni lehetett az Európából Dél-Amerikába és vissza irányuló hajóforgalmat, s a Nagy-Britanniából Észak-Afrikába tartó konvojokat. Az angolok mindent elkövettek, hogy e jól felszerelt, fontos kikötőváros ne kerüljön a németek kezére. Már július 8-án „puhatoló támadást” intéztek a Vichy-kormány híveinek kezén lévő kikötőváros ellen.

1940. július 8-án 2700 szabad franciából és 4200 brit katonából álló expedíciós különítmény kelt útra Liverpoolból Noel Irwin tábornok parancsnoksága alatt. A franciákat Charles de Gaulle tábornok vezette. Jó előjelnek vehette, hogy Francia Kamerun augusztus folyamán átállt a Szabad Francia Erők oldalára. Ebben nagy érdeme volt a vállalkozó szellemű, bátor Philippe Leclerc őrnagynak, aki Angliában az elsők között csatlakozott De Gaulle-hoz.

De Gaulle tábornok annyira biztos volt Dakar birtokbavételében, hogy mielőtt a hajóraj elérte volna a szenegáli partot, rádiószózatot intézett a térségben állomásozó francia katonákhoz és ott élő francia állampolgárokhoz, hogy csatlakozzanak hozzá. Ezzel éppen az ellenkező hatást érte el. Mintegy riadóztatta Szenegál kormányóját és a helyőrség parancsnokait. A különítmény két nap múlva sűrű ködben érte el Dakar térségét. A fogadtatás De Gaulle és hívei számára sokkoló volt: a *Richelieu* sorhajó a part védműveinek ütegeivel együtt tüzet nyitott a britekre, akiknek súlyosan megrongálta egy cirkálóját és egy csatahajóját. A tüzpárba a sűrű ködben két napon át tartott. Ezt követően a britek lefűjták az akciót és visszatértek Európába.

Ezt követően a britek és a Vichy-kormány mögött álló francia haderő között Szíria és Libanon területén robbant ki egy hónapon át tartó háború. A két ország az Oszmán Birodalom felbomlása után, 1920-ban francia igazgatás alatt álló mandátumterület lett. Vezetői Franciaország összeomlása után azonnal a Vichy-kormány mögött sorakoztak fel. Pétain 1940 decemberében Henri-Fernand Dentz tábornokot nevezte ki Szíria főbiztosává. A britek e stratégiaileg fontos területeket mielőbb birtokba akarták venni. A hitleri terjeszkedés baljós előjelének vették, hogy 1941 júniusában szíriai repülőterekről felszállt német gépek nyújtottak segítséget a britek iraki katonai jelenléte ellen fellázadt miniszterelnököknek, Rashid Ali al-Gailaninak. Emellett azzal

is számolni lehetett, hogy a németek és az olaszok Szíriából kiindulva intéznek támadást a Szezei-csatorna ellen, továbbá zavart kelhetnek Palesztinában, Egyiptomban, de még Iránban is.

Mindezt megelőzendő, 1941. június 8-án a brit, ausztrál, indiai csapatok a Szabad Francia Erők egységeivel karöltve támadást intéztek Szíria ellen. Dentz tábornok 45.000 főnyi, főként francia gyarmati katonasággal rendelkezett, amelynek legütőképesebb része a francia Idegenlégió négy zászlóalja volt. Hitler személyes hozzájárulásával a Vichy-kormány erősítéseket küldhetett Dentz tábornok megsegítésére, aki a Görögországban és a görög szigeteken állomásozó német légiertől is támogatást kapott. A két fél között több mint egy hónapig tartott a drámai jelenetekben is bővelkedő háborúskodás. Amikor az ausztrál csapatok öt mérföldre megközelítették Bejrútot, Dentz tábornok fegyverszünetet kért.

Négy napig tartó tárgyalás után megszületett a fegyverszüneti megállapodás, amelynek értelmében Dentz haderejének katonái fegyverzetükkel és felszerelésükkel együtt hazatérhettek Franciaországba. Amikor erről De Gaulle tábornok tudomást szerzett, dührohamot kapott. Azzal fenyegetőzött, hogy csapatait kivonja a brit parancsnokság alól. Az is felháborította, hogy francia igazgatás alatti mandátumterületekre a britek tették rá a kezüket. Végül annyit módosítottak a megállapodáson, hogy De Gaulle toborozhatott a fogságba esett, de nem hadifogolyként kezelt franciák között.

A II. világháború alatt a franciák és a szövetségesek – így az angolok – közötti utolsó jelentősebb összecsapásra az 1942. november 8-án, immáron a Dwight D. Eisenhower tábornok vezetésével megindított Torch (Fáklya) hadművelet első napjaiban került sor. Az Észak-Afrikában állomásozó tekintélyes francia haderő az első napokban még a németek és az olaszok oldalán harcolt. A „szövetségesi hűséget” François Darlan admirális mondta fel, aki korábban tizenöt hónapon át volt a Vichy-kormány miniszterelnöke. Posztjától 1942 áprilisában német nyomásra kellett megválnia. Megmaradhatott azonban Pétain helyettesének és az összes francia haderő főparancsnokának. Ennek akkor lett igazán jelentősége, amikor november 7-én Algériába utazott, hogy súlyosan beteg fiát meglátogassa.

A 65.000 fős szövetséges haderő Marokkóban, Oránban és Algériában éppen másnap kezdte meg a partraszállást. Algériában a franciák fejtették ki a legnagyobb ellenállást. Az algíri kikötőben a francia tengeri erők parti ütegei harc képtelenné tettek és visszavonulásra kényszerítettek két angol rombolót. Közülük a *HMS Broke* másnap elsüllyedt. Oránban a parti ütegek két brit rombolót süllyesztettek el a légénységgel együtt, s a kikötő térségében kisebb csata alakult ki a brit és a francia hadihajók között... A sikeres partraszállás ellenére a franciák az elkövetkező hetekben komoly erőt képezhettek volna az afrikai német és olasz csapatok oldalán. Ha...

Ekkor lépett színre François Darlan, akit többek között két tábornok honfitársa, Henri Giraud és Alphonse Juin meggyőztek arról, hogy november 10-én parancsot adjon az Észak-Afrikában állomásozó francia csapatoknak az ellenállás beszüntetésére. Az amerikai Mark Wayne Clark tábornok arra is rá akarta venni, hogy utasítsa

a Tulonban állomásozó francia flottát: keljen át Algériába és csatlakozzék a szövetségeseihez. Ilyen, teljesíthetetlennek tartott parancs kiadására azonban Darlan nem volt hajlandó. Miután azonban megtudta, hogy a német és olasz csapatok megszállni készülnek a Vichy-Franciaországot, azt a fegyverszüneti egyezmény megszegésének tartva, parancsot adott, hogy Tulonban horgonyzó hajókat süllyesszék el. „Mindig hangoztattam, hogy a flotta vagy megmarad franciának vagy elpusztul” – írta Jean de la Borde admirálisnak, a Tulonban vesztegzár alatt tartott hajópark parancsnokának.

A szárazdokkokban lévő hajókat nem számítva és azokon a tengeralattjárókon kívül, amelyeknek sikerült elhagyniuk a kikötőt, valamennyi hajó a tengerfenékre került. De la Borde tengernagy nem hagyta el az általa elsüllyesztett *Strasbourg* fedézetét. Itt teljesedett be a sorsa a *Dunquerque* cirkálónak is, amelyet sérülése után Mers-el-Kébirből Tulonba vontattak. Nem azért, hogy kijavítsák, hanem azért, hogy olasz munkásokkal feldaraboltassák, s nyersanyagként Olaszországba szállítsák. Christopher Nolan e képsorokkal fejezhetné be a *Dunquerque*-ről készített filmjét.

A praktikus alapon tárgyaló és megállapodó François Darlan admirális és az amerikai Clark tábornok közötti eszmecsere zavart okozott a brit és amerikai politikusok körében, mivel megsértette a Charles de Gaulle-lal kötött megállapodás elveit. A kínos helyzetre az tett pontot, hogy másfél hónappal később, december 24-én egy francia diák agyonlőtte Darlan tengernagyot.

Önarckép (1932)